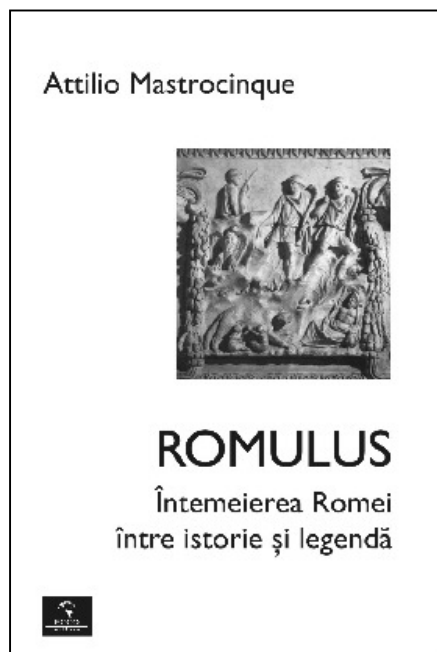

Simeon Florea Marian, *Legendele Maicii Domnului*, Colecția “Ethnologia”, Editura Ecco, Seria “Restituiri”, Cluj-Napoca, 2003 (Ediția priceps: Editura Academiei Române, București, 1904).

Părintele Simeon Florea Marian (1847-1907) este autorul unei impresionante opere folclorice și etnografice în care cultura populară este cercetată - monografic, analitic-descriptiv și morfologic - pentru prima dată în aproape toate compartimentele ei: poezie lirică, descântece, colinde, vrăji, cimilituri, proverbe, snoave, legende istorice, datini, credințe, mituri, moravuri, cromatică, zoologie, botanică. El a pus bazele cercetării științifice a folclorului, stimulând culegerea sistematică a literaturii populare.

Legendele Maicii Domnului este prima și singura culegere amplă de narațiuni, în proză și în versuri, care sunt prezentate tematic în funcție de perioadele vieții Sf. Fecioare și ale lui Isus (Nașterea, copilăria, maternitatea, căutarea lui Isus și Patimile, Adormirea Maicii Domnului). Ciclul epic marian este o expresie tipică a creativității religioase de tip folcloric, care a elaborat o teologie *sui generis*, dar extrem de coerentă în concepția generală: proiectarea “misterului christologic în întreaga Natură”, care e valorizată liturgic, în sensul unei “liturghii cosmice” și neglijarea subsecventă a istoricității evenimentelor creștine. Legendele culese de Păr. Marian se constituie într-un corpus fundamental pentru studierea și înțelegerea pietății populare tradiționale față de Maica Domnului și a determinațiilor specifice mariologiei folclorice.

Reeditarea acestei opere fundamentale, după 99 de ani, este un act de recuperare culturală mai mult decât necesar. Cartea Păr. Marian, o raritate bibliofilă, este solicitată atât de lumea etnologică românească, cât și de toți cititorii interesați de cultura populară românească și de religiozitatea profundă, specifică lumii rurale tradiționale.

Attilio Mastrocinque,
Romulus. Întemeierea
Romei între istorie și
***legendă*, tr. ro. Amalia**
Mihuț, Editura Ecco,
Colecția “Historia
Religionum”, 2005, 187 p.
(Titl. orig.: *Romolo. La*
fondazione di Roma tra
storia e leggenda,
Libreria Editrice Zielo,
Este (Padova), 1993, 206
p.)

Cartea lui Attilio Mastrocinque, reputat specialist în istoria și religiile antichității

clasice, profesor la Universitatea din Verona, abordează acele aspecte istorico-religioase care clarifică geneza legendei lui Romulus și Remus, respectiv problema originii, selecția și reelaborarea materialului narativ constituent, în încercarea de a stabili cronologie relativă a acestui text în raport cu celelalte

Înscrierea mitului romuleic în cercul mai larg format de alte cicluri latine de întemeiere și evidențierea paralelismelor ce se pot stabili între Romulus și ceilalți eroi fondatori (Hercule, Faunus, Evandru, Cacus) formează punctul central al cercetării. De altfel, după cum însuși autorul subliniază, studiul se concentrează mai mult

asupra eroilor fondatori care îl precedă, decât asupra lui Romulus însuși, deoarece aceste mituri conțin urmele *pattern*-urilor mitico-narative urmate de tradiția romuleică. Attilio Mastrocinque își expune teza de la început: creat de arheologie, propagandă, ideologie, erudiție și literatură, personajul romulean conține atât elemente istorice referitoare la regii etrusci (Tarquinius Priscus, Servius Tullius și Tarquinius Superbus), jefuirea Romei de către gali sau la epoca lui Camillus, cât și elemente ale miturilor lui Hercule, Faunus și Cacus, conservându-se invariabile schemele narative și schimbându-se doar numele personajelor.

Totuși, prin această “dezvăluire”, interesul suscitât de studiu nu dispare, căci A. Mastrocinque nu practică o demonstrație lineară și monotună, ci preferă să prezinte o mulțime de idei, ipoteze de interpretare, bazate pe numeroase legende sau pe variantele aceleiași legende. Mai mult, interesul este menținut de o metodă complexă, grație căreia demersul hermeneutic al autorului se bazează nu numai pe textele literare latine și grecești, ci și pe iconografia atestată de diferite surse documentare (numismatice, arhitectonice și ceramice), pentru confirmarea și validarea teoriilor propuse.

Pornind de la viziunea romană ciclică asupra istoriei, care nu găsea nimic surprinzător în proiectarea în trecutul mitologic a unor evenimente recente și recompunerea trecutului în conformitate cu interesele celor de la conducere, cercetătorul încearcă să identifice aceste *patterns*, scheme narative recurente prin utilizarea cărora istoria întemeierii se poate rescrie la nesfârșit.

Astfel, chiar dacă în perioada clasică cele mai cunoscute cicluri mitice fondatoare erau cele avându-i ca protagoniști pe Enea și Romulus, Mastrocinque relevă totuși că aceste legende sunt ulterioare și elaborate pe baza celor avându-l ca erou pe Hercule, atestate încă din secolul VII de ceramică și numismatică. Cele două

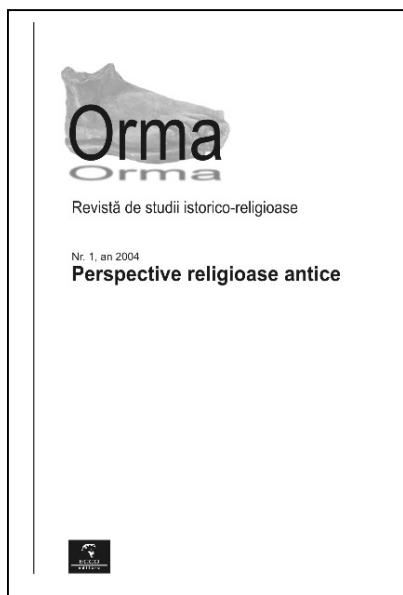
teme principale ce se regăsesc în toate legendele de întemeiere: furtul de animale și împreunarea prin violență sau viclenie cu o fecioară, de cele mai multe ori de sânge regal, permit stabilirea de paralelisme între diferitele cicluri. Această violență fertilizatoare este analizată nu numai în miturile fondatoare (și cu referire la Faunus, Marte sau Romulus), ci și în rituri (biciuirea rituală, ca premisă a fecundității, a femeilor în timpul sărbătorii Lupercalia). La venirea eroului omenirea trăiește într-o stare de sălbăticie și dezordine, răpirea și violul constituind o „preistorie” a civilizației, victoria asupra hoțului de vite și sfârșitul perioadei de violență constituind perioada sine qua non, preludiul întemeierii și instituirii civilizației.

Diferitele legende ce prezintă aventurile lui Hercule, tată a unor eroi fondatori latini (Latinus, Pallas și Aventinus), în Italia sau cele referitoare la Faunus, Evandru și Cacus, vor fi însă treptat înlocuite, din cauze politice și ideologice, de un nou ciclu legendar, cel avându-i ca protagoniști pe Romulus și Remus. Pentru crearea acestui „colaj romulean” sunt folosite, după cum concluzionează sintetizând însuși autorul: 1. scheme narrative împrumutate legendelor ce îl au ca protagonist pe Hercule / Faunus (furtul de vite, fecundarea fecioarei sacre, cursa Lupercilor, trasarea brazdei de

întemeiere, introducerea civilizației, apoteoza, căsătoria cu zeița tinereții și adorarea din partea Iunonei), 2. teme din vechile legende despre Servius Tullius sau Caeculus (nașterea dintr-o scânteie provenită din vatră, adorarea de către o femeie bogată și influentă, liberarea fratelui sau a tovarășului de arme făcut prizonier, întemeierea azilului), 3. elemente specifice istoriei primelor secole ale republicii (întemeierea patriciatului, crearea dreptului asupra auspiciilor, utilizarea lui *ager publicus*, *ius connubii* romano-latin, integrarea de *gentes* sabine în *civitas*, trădarea și pedepsirea Tarpeei) . Astfel, rezultă ca evidentă, după cum sintetizează Mastrocinque, crearea mitului lui Romulus, văzut ca fondator al auspiciilor și al ordinului patrician, în primele secole ale republicii.

Erudită și vie, deloc plictisitoare, monografia solicită o neîntreruptă concentrare, un cititor atent, la început puțin încărcat și încurcat de toată densitatea informațională, dar rapid fascinat de surprinzătoarele conexiuni stabilite, de slalomul rapid între legende grecești, latine sau etrusce, de trecerea de la Hesiod la mitologia americană, de la analiza unei imagini reprezentate pe o oglindă la imaginea din oglindă (tema gemenilor).

Carmen Fenechiu

ORMA vol I ***Perspective religioase*** ***antice***

Acest prim numar din ORMA abordeaza fenomenul religios în antichitatea clasica (eschatologia homerica, sincretismul în Dacia romana, terminologia specifica vocabularului teologic roman – numen si genius, o serie de aspecte ale cercetarii religiei si a religiozitatii geto-dacilor – problemele legate de atestarea zeitei Zalmoxis în panteonul geto-dacic, iconografia religioasa si

valorificarea istorico-religioasa a acesteia conform unei metodologii adecvate, tematizarea geto-daca a ‘padurii sacre’) si târzie (literatura iudaica intertestamentara, demonologia iudeo-crestina, teologia politica a Sf. Augustin, maniheismul). Studiile si notele de lectura

sunt scrise de autori cu formatii diferite (filologie clasica si moderna, istorie si arheologie, filosofie, informatica), utilizeaza baze documentare variate (texte literare, filosofice si religioase, date arheologice, documente epigrafice, baze de date istorico-religioase în varianta electronica on-line) din perspective metodologice diverse (hermeneutica istoricofilologica a textelor, lexicologie, comparatism istorico-religios, interpretarea istoricoreligioasa a datelor arheologice si epigrafice s.a.).

În acest context, nu am dorit sa unificam volumul din punct de vedere tematic ori metodologic, ci mai degraba am încercat sa circumscriem situs-ul epistemic al istoriei religiilor în varietatea sa problematica si hermeneutica, urmarind exigenta unei convergente a metodelor. Numerele viitoare vor încerca, pe cât posibil, sa fie cât mai unitare din punct de vedere tematic, mentinând însa diversitatea hermeneutica, extrem de importanta în descrierea complexa a unui fenomen istorico-religios, pe nivele diferite de semnificatie. Revista este deschisa tuturor celor interesati de studiul istoriei religiilor, indiferent de perspectiva semiologica sau hermeneutica propusa, dar cu exigenta mentinerii unei rigori metodologice si a spiritului critic.

Questo volume raccoglie la maggior parte degli atti di un convegno italo-romeno di etnologia e storia delle religioni, organizzato dagli editori all'Accademia di Romania di Roma (15-17 giugno 2000). A quel tempo Ileana Benga e Bogdan Neagota erano borsisti del governo romeno, nell'ambito del progetto del Prof. Marian Papahagi di rifare la *Scuola Romena* all'Accademia Romena di Roma e all'Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia. L'intento degli organizzatori era di iscriverci a questo progetto generoso, cioè di riavvicinare e di aprire verso un dialogo autentico le scuole italiana e romena di etno-antropologia e storia delle religioni. Il convegno, che ha goduto di una larga partecipazione italiana e romena, mirava a rilanciare e ad ampliare i contatti tra gli specialisti romeni ed italiani di questi campi di attività, tanto più quanto che le ricerche etnologiche e storico-religiose dei due paesi si ignorano, sfortunatamente, reciprocamente.

Struttura del libro:

Bogdan Neagota, Ileana Benga, *Appunti italo-romeni di etnologia e storia delle religioni*

Alberto Mario Cirese, *Considerazioni introduttive*

I. PRATICHE FUNERARIE E RAPPRESENTAZIONI ESCATOLOGICHE

Elsa Guggino, *Il pianto funebre in Sicilia*

Luisa Valmarin, *"Le dogane del cielo", una psicanodia folclorica*

Alberto Mario Cirese, *Conclusioni alla fine della prima parte dei lavori*

II. CRISTIANESIMO POPOLARE: MITI E FESTE

Vittorio Lanternari, *Quale risveglio religioso alla soglia del nuovo millennio?*

Dumitru Pop, *La religiosità popolare nel folclore e nel comportamento dei romeni*

Nicolae Constantinescu, *The Pagan-Christian Syncretism in the Romanian Traditional Customs' Poetry*

Ignazio Emanuele Buttitta, *Fiamme di vita. Falò cerimoniali del fuoco in Sardegna e Sicilia*

Sabina Ispas, *The Symbol of Light in the Romanian Popular Tradition of Christmas*

Ion Taloş, *Maria Vergine nell'immaginario popolare romeno*

Mihai Alexandru Canciovici, *Des symboles chrétiens dans la légende populaire roumaine*

Laura Jiga, *The Reward of Paradise. Textualization of Images of Paradise in Romanian Alexander Romance and Folk Legends*

Silvia Chiţimia, *Les balais du Paradis. Symboles chrétiens dans les chants Roumains de Noël*

Lucia Berdan, *Le monastère cosmique. Étude de hiérologie ethnologique*

Sorina Romano, *Il genere della fiaba nel folclore romeno*

III. IPOSTASI DEL MAGICO

Lucia Ofrim, Alexandru Ofrim, *Apertio Librorum. Books and Magic in a Romanian Village*

Nicoleta Coatu, *Sur l'hérmeneutique de la magie traditionnelle roumaine*

Paolo Maria Guarrera, *Su alcuni usi tradizionali magico-religiosi di piante nell'Italia Centrale*

Lucia Cireș, *Éléments magiques et religieuses dans la médecine empirique de Moldavie*

Ileana Benga, *Rubare il latte: fertilità terrena e minaccia del vivente. Note su un'indagine etnografica in Zarand, Romania*

Gaetano Scollo, *Medicina popolare e magia a Gela: la malattia come evento sociale*

IV. PROSPETTIVE TEORICHE

Francesco Faeta, *Un rito tra religione e politica: qualche considerazione teorica e metodologica*

Elisabeta Silvestrini, *Simulacri "da vestire". Cultura materiale, antropologia dell'abigliamento, antropologia dell'immagine*

Aurel Codoban, *Sullo gnosticismo del "cristianesimo popolare" romeno*

Roberta Moretti, *Ioan P. Culianu, storico delle idee: esempi di metodologia ermeneutica*

Bogdan Neagota, *Religione popolare e religioni antiche. Prospettive comparativiste*